

Dersin Amacı

Türklerin tarihte yaşadıkları coğrafyaları öğretmek. Bu alanda ilmi kaynakların araştırmayı öğretmek. Türk tarihi coğrafyasının amacı, Türk milletinin tarihsel süreçteki coğrafi yerleşim alanlarını, kültürel gelişimlerini, sosyal yapılarının evrimini ve bu unsurların tarihsel olaylarla nasıl etkileşimde bulunduğunu incelemektir. Türklerin tarihi boyunca yerleştiği coğrafyalarda ortaya çıkan siyasi, ekonomik, kültürel yapıları ve bu yapıların gelişim süreçlerini anlamaya çalışır.

Dersin İçeriği

Türk Tarihi coğrafyasının genel tanıtımı. Orta Asya kıtasının tarih içinde genel coğrafyası. Türk Tarihi Coğrafyası dersi, Türklerin tarihsel süreç içinde yerleşik oldukları coğrafyalar, bu coğrafyaların kültürel, ekonomik ve sosyal yapıları ile Türklerin bu alanlarla olan ilişkilerini inceleyen bir derstir. İçeriği genellikle aşağıdaki başlıklardan oluşur: Türklerin Tarihsel Coğrafyası: Türklerin Orta Asya'daki ilk yerleşim alanları. Türklerin göç yolları ve yerleşim süreçleri. İlk Türk devletlerinin kurulduğu coğrafi bölgeler. Türklerin Orta Asya Coğrafyası: Orta Asya'nın coğrafi özellikleri (iklim, doğal kaynaklar, su yolları vb.). Orta Asya'daki Türk kavimleri ve devletleri (Göktürkler, Uygurlar, Karahanlılar vb.). Orta Asya'dan Anadolu'ya yapılan göçlerin coğrafi etkileri.

Dersin Kitabı / Malzemesi / Önerilen Kaynaklar

Kürşat Yıldırım, Doğu Türkistan'ın Tarihi Coğrafyası, Ötüken Neşriyat, İstanbul 2016. Akdes Nimet Kurat, TÜRK KAVİMLERİ VE DEVLETLERİ " IV -XVIII. YÜZYILLARDA KARADENİZ KUZEYİNDEKİ ", 1992.
İbrahim Kafesoğlu Türk Milli Kültürü, Ötüken Yayınları, İstanbul 2000.
Ahmet Taşağıl, Kök Tengrinin Çocukları, Bilge Kültür Sanat, İstanbul 2020.

Planlanan Öğrenme Etkinlikleri ve Öğretme Yöntemleri

İslam Öncesi Türk tarihinin meydana geldiği coğrafya Orta Asya hakkında bilgiler verilecektir.

Ders İçin Önerilen Diğer Hususlar

Genel Türk Tarihi alanında kaynak eserler ve araştırma eserlerinin okunması tavsiye edilecektir.

Dersi Veren Öğretim Elemanı Yardımcıları

Ders için yardımcı eleman yoktur.

Dersin Verilişi

Yüzyüze verilecektir.

Dersi Veren Öğretim Elemanları

Prof. Dr. Kürşat Koçak

Program Çıktısı

1. Türk dünyasının coğrafyasının önemini açıklayabilir.
2. Türklerin anayurdunun coğrafyasını açıklayabilir.
3. Tarih ve coğrafya arasındaki ilişkiyi açıklayabilir.

Haftalık İçerikler

Sıra	Hazırlık Bilgileri	Öğretim		Teorik	Uygulama
		Laboratuvar	Metodları		

Sıra	Hazırlık Bilgileri	Laboratuvar	Öğretim	Teorik	Uygulama
			Metodları		
1	Bu dersin amacı, Türklerin tarihsel olarak Orta Asya bozkırlarında ortaya çıkışını, bu bölgenin coğrafi özelliklerini, Türklerin bu coğrafyadaki kültürel ve toplumsal yapısını incelemektir. Öğrencilere Türklerin bozkır kültürünü anlamaları için gerekli bilgi ve beceriler kazandırılacaktır. Türklerin tarihsel olarak Orta Asya bozkırlarında nasıl geliştiği hakkında bilgi edinmek. Bozkır coğrafyasının Türk toplulukları üzerindeki etkilerini kavramak. Türklerin bozkırda ortaya çıkarken kullandıkları hayvancılık ve göçebe yaşam biçimini anlamak. Türklerin toplumsal yapısı, yönetim biçimleri ve savaş stratejilerini öğrenmek.	Bu dersin Laboratuvarı yoktur.	Bu hafta, ön okuma ve tartışma temelli öğretim yöntemi uygulanacaktır. Öğrencilerden, derse gelmeden önce önerilen kaynaklardan ilgili üniteleri okumaları beklenmektedir. Derste, okunan metinler üzerinden soru-cevap yöntemiyle konunun temel noktaları ele alınacak ve öğrenciler arasında yönlendirilmiş tartışmalar yapılacaktır. Böylece, öğrencilerin eleştirel düşünme becerileri geliştirilirken, konunun daha iyi anlaşılması sağlanacaktır.	Türklerin, Orta Asya Bozkırlarında ortaya çıkışı	Uygulama dersi değildir.

Sıra	Hazırlık Bilgileri	Öğretim			Uygulama
		Laboratuvar	Metodları	Teorik	
2	Eski Türk tarihi coğrafyası, Türklerin Orta Asya'dan başlayıp geniş coğrafyalara yayılan serüvenlerini ve bu süreçte şekillenen coğrafi alanlarını içerir. Bu bağlamda Eski Türkler'in tarih boyunca yerleşim alanlarını, kültürel etkileşimlerini ve coğrafi özelliklerini incelemek oldukça önemlidir. Orta Asya, Türklerin tarihinin en köklü ve başlangıç noktasıdır. Bugünkü Kazakistan, Türkmenistan, Özbekistan, Kırgızistan, Tacikistan ve Çin'in batı bölgelerini kapsayan bu bölge, Türklerin ilk kez ortaya çıktığı topraklardır. Altay Dağları: Altay, Türklerin atalarının yaşadığı, tarihsel olarak önemli bir bölge olup, burada erken Türk topluluklarının izleri bulunmaktadır. Orhun Vadisi: Türklerin ilk yazılı belgelerinin bulunduğu bölgedir. Orhun Yazıtları bu bölgeden günümüze ulaşan önemli bir kaynaktır. Tanrı Dağları: Orta Asya'nın doğusunda yer alan ve Türklerin güneydoğusuna doğru ilerlediği bölgeyi simgeler. Orta Asya'nın coğrafyası büyük bozkırlar, dağlar, çöller ve göllerle çeşitlenmiştir. Bu bölge, göçebe hayata uygun, geniş düzlükler ve zorlu dağlık alanlarla karakterizedir.	Bu dersin Laboratuvarı yoktur.	Bu hafta, ön okuma ve tartışma temelli öğretim yöntemi uygulanacaktır. Öğrencilerden, derse gelmeden önce önerilen kaynaklardan ilgili üniteleri okumaları beklenmektedir. Derste, okunan metinler üzerinden soru-cevap yöntemiyle konunun temel noktaları ele alınacak ve öğrenciler arasında yönlendirilmiş tartışmalar yapılacaktır. Böylece, öğrencilerin eleştirel düşünme becerileri geliştirilirken, konunun daha iyi anlaşılması sağlanacaktır.	Eski Türk tarihi coğrafyası	Uygulama dersi değildir.

Sıra	Hazırlık Bilgileri	Laboratuvar	Öğretim	Teorik	Uygulama
			Metodları		
3	Türkler, Orta Asya'nın bozkırlarında göçebe hayat tarzı benimsemiş, zamanla batıya doğru göç etmiştir. Bu göçler sırasında Türkler, farklı iklimler ve coğrafi yapılarla karşılaşmış, ancak genellikle bozkır kültürüne uygun bir yaşam sürmüştür. Batıya Göçler: Göç ettikleri bölgelerde, Türkler hem yeni coğrafi alanlar keşfetmiş hem de diğer medeniyetlerle etkileşimde bulunmuştur. Bu göçler, aynı zamanda Türklerin Avrupa'ya, Orta Doğu'ya ve Hindistan'a kadar ulaşan yayılmalarına neden olmuştur. Çin ve Moğol Bozkırları: Türklerin erken dönemlerinden itibaren Çin'in kuzeyinde ve Moğolistan'daki steplerde de etkileri olmuştur. Bu bölge, Türklerin hem yerleşim hem de askeri hareketliliği açısından önemli bir alandır. Türkistan: Bugünkü Orta Asya'nın en verimli topraklarına sahip olan Türkistan, hem kültürel hem de ekonomik olarak Türkler için önemli bir merkezdi. Burada bulunan Semerkand ve Buhara gibi şehirler, İslamiyet öncesi ve sonrası Türk medeniyetinin beşeri ve kültürel gelişimine katkıda bulunmuştur. Eski Türklerin yaşadığı coğrafya, büyük ölçüde bozkır alanlarından oluşuyordu. Bu alanlar, geniş otlaklar ve düzlüklerle kaplıydı, bu da göçebe hayatta hayvancılıkla geçimlerini sağlamak için uygun bir ortam sunuyordu. Bozkırlarda beslenen hayvanlar arasında at, koyun, sığır ve develer önemli yer tutuyordu.	Bu dersin Laboratuvarı yoktur.	Bu hafta, ön okuma ve tartışma temelli öğretim yöntemi uygulanacaktır. Öğrencilerden, derse gelmeden önce önerilen kaynaklardan ilgili üniteleri okumaları beklenmektedir. Derste, okunan metinler üzerinden soru-cevap yöntemiyle konunun temel noktaları ele alınacak ve öğrenciler arasında yönlendirilmiş tartışmalar yapılacaktır. Böylece, öğrencilerin eleştirel düşünme becerileri geliştirilirken, konunun daha iyi anlaşılması sağlanacaktır.	Türklerin Orta Asya'nın bozkırlarında göçebe hayat tarzı	Uygulama dersi değildir.

Sıra	Hazırlık Bilgileri	Laboratuvar	Öğretim Metodları	Teorik	Uygulama
4	İskitler, MÖ 8. yüzyıldan MÖ 3. yüzyıla kadar Orta Asya'nın bozkır bölgelerinde, özellikle bugünkü Kazakistan, Ukrayna, güney Rusya ve kuzeydoğu Karadeniz sahillerinde yaşamış bir Türk kavmidir. Bu bölge, bozkırların geniş ve uçsuz bucaksız düzlüklerle kaplı olduğu, iklimi sert ve kara iklimin hâkim olduğu bir coğrafyadır. İskitler, Orta Asya'nın batı köşelerinde yer alan, günümüz Kazakistan, Rusya, Ukrayna ve Moğolistan'ın bazı bölgelerine kadar uzanan geniş bir bozkır alanında yaşamışlardır. Bu coğrafyada tarımın sınırlı olduğu, çoğunlukla hayvancılıkla geçim sağlanan bir yaşam biçimi hakimdir. Bozkır alanları, göçebe hayvancılıkla geçinen topluluklar için uygun bir ortam sağlamıştır. Bozkır ve Stepler: Büyük bir kısmı düz ve çimenlik alanlarla kaplı olan bozkır, tarıma elverişli olmayan, ancak hayvancılık için uygun toprakları içerir. Sert İklim: Kışları çok soğuk, yazları ise sıcak ve kurak geçer. İskitler, bu iklime uyum sağlayarak atlı göçebe bir yaşam biçimi geliştirmiştir. İç Asya'nın Güneyi ve Karadeniz: İskitler, güneydeki Karadeniz'e kadar ulaşarak, bu denizden ticaret yapmış, kuzeyde ise Sibirya'ya kadar topraklarını genişletmiştir.	Bu dersin Laboratuvarı yoktur.	Bu hafta, ön okuma ve tartışma temelli öğretim yöntemi uygulanacaktır. Öğrencilerden, derse gelmeden önce önerilen kaynaklardan ilgili üniteleri okumaları beklenmektedir. Derste, okunan metinler üzerinden soru-cevap yöntemiyle konunun temel noktaları ele alınacak ve öğrenciler arasında yönlendirilmiş tartışmalar yapılacaktır. Böylece, öğrencilerin eleştirel düşünme becerileri geliştirilirken, konunun daha iyi anlaşılması sağlanacaktır.	İskitler	Uygulama dersi değildir.

Sıra	Hazırlık Bilgileri	Laboratuvar	Öğretim	Teorik	Uygulama
			Metodları		
5	Asya kıtasının merkezine yerleşmiş, tarihsel ve kültürel açıdan önemli bir bölgedir. Coğrafi olarak, batıda Hazar Denizi, doğuda Çin'e, güneyde Hindistan'a ve kuzeyde Rusya'ya kadar uzanır. Orta Asya, kara iklimine sahip bir bölge olmasına rağmen, çevresindeki dağlar, bu bölgenin iklimini ve ekosistemini etkileyen büyük bir rol oynar. Orta Asya'yı çevreleyen başlıca dağ sıraları şunlardır: Tanrı Dağları Pamir Dağları Altay Dağları Hindikuş Dağları Karakurum Dağları Orta Asya'nın kara iklimi, çevresindeki dağ sıralarından etkilenir. Bu dağlar, bölgenin sıcak ve kuru iklimini kısmi olarak yumuşatır. Dağlar, aynı zamanda yağışlı iklimin sınırlarını çizer; dağların batısındaki bölgelerde genellikle daha az yağış görülürken, doğuya doğru bu durum değişir. Dağlar, bölgenin su kaynaklarını besleyen ana unsurlardır. Bu dağlardaki buzullar, Orta Asya'nın büyük nehirlerini besler. Tian Shan ve Pamir Dağları, çevresindeki göller ve akarsular için temel bir su kaynağıdır. Bu dağ sıralarında zengin flora ve fauna bulunur. Yüksek dağlar, buzul gölleri ve yemyeşil vadiler, birçok nadir ve özel türün yaşama alanıdır. Dağlar, iklimsel farklılıklar nedeniyle çeşitli ekosistemlere ev sahipliği yapar; daha düşük rakımlarda bozkır ve çöl bitki örtüsü bulunurken, yüksek rakımlarda dağ çayırları ve ormanlar yer alır.	Bu dersin Laboratuvarı yoktur.	Bu hafta, ön okuma ve tartışma temelli öğretim yöntemi uygulanacaktır. Öğrencilerden, derse gelmeden önce önerilen kaynaklardan ilgili üniteleri okumaları beklenmektedir. Derste, okunan metinler üzerinden soru-cevap yöntemiyle konunun temel noktaları ele alınacak ve öğrenciler arasında yönlendirilmiş tartışmalar yapılacaktır. Böylece, öğrencilerin eleştirel düşünme becerileri geliştirilirken, konunun daha iyi anlaşılması sağlanacaktır.	Orta Asya'nın iklimi ve bitki örtüsü	Uygulama dersi değildir.

Sıra	Hazırlık Bilgileri	Laboratuvar	Öğretim Metodları	Teorik	Uygulama
6	Türkistan coğrafyası, genellikle kurak ve yarı kurak iklim şartlarına sahiptir. Bu bölgede geniş çöl alanları bulunmakta olup, vahalar ise tarım ve yerleşim açısından hayati öneme sahiptir. Türkistan'daki Çöller Kızılıkm Çölü Orta Asya'da, Özbekistan, Kazakistan ve Türkmenistan sınırları içerisinde yer alır. Kırılğan bir ekosisteme sahiptir ve büyük oranda kumlu arazi yapısı görülür. Karakum Çölü Türkmenistan'ın büyük bir kısmını kaplayan geniş bir çöldür. Kumul hareketleri yaygındır ve tarım alanları kısıtlıdır. Karakum Kanalı, bölgedeki tarım faaliyetleri için hayati bir öneme sahiptir. Taklamakan Çölü Doğu Türkistan'da bulunan ve Asya'nın en büyük çöllerinden biridir. İklimi son derece serttir; yaz aylarında aşırı sıcak, kış aylarında ise soğuk olur. Tarım alanları ve insan yerleşimleri çölün kenarında bulunan vahalarda yoğunlaşmıştır. Vahalar, su kaynaklarının bulunduğu ve tarım yapılabilen alanlardır. Türkistan'daki önemli vahalar şunlardır: Buhara ve Semerkand Vahaları Zerafşan Nehri'nin suladığı bu alanlar, Orta Asya'nın en eski yerleşim yerlerinden biridir. Tarihi İpek Yolu üzerinde bulunmaları nedeniyle kültürel ve ekonomik açıdan önemlidir. Hotan ve Kaşgar Vahaları Taklamakan Çölü'nün kenarında bulunur ve Tarım Nehri sayesinde tarım yapılabilir alanlar sunar. Bölge, tarih boyunca ticaret ve tarım merkezi olmuştur. Merv Vahası Karakum Çölü'nün ortasında yer alır ve Murgab Nehri tarafından beslenir. Tarihi bir kent olan Merv, Selçuklular döneminde önemli bir bilim ve ticaret merkeziydi. Türkistan bölgesindeki çöller, sert iklim ve zorlu yaşam koşulları sunarken, vahalar bölgenin ekonomik ve kültürel merkezleri olarak öne çıkmaktadır. Su kaynaklarının etkin kullanımı ve çevre dostu tarım yöntemleri ile bu vahalar, bölge halkının yaşamını sürdürebilmesi için kritik bir rol oynamaya devam etmektedir.	Bu dersin Laboratuvarı yoktur.	Bu hafta, ön okuma ve tartışma temelli öğretim yöntemi uygulanacaktır. Öğrencilerden, derse gelmeden önce önerilen kaynaklardan ilgili üniteleri okumaları beklenmektedir. Derste, okunan metinler üzerinden soru-cevap yöntemiyle konunun temel noktaları ele alınacak ve öğrenciler arasında yönlendirilmiş tartışmalar yapılacaktır. Böylece, öğrencilerin eleştirel düşünme becerileri geliştirilirken, konunun daha iyi anlaşılması sağlanacaktır.	Orta Asya'da Çöller	Uygulama dersi değildir.

Sıra	Hazırlık Bilgileri	Laboratuvar	Öğretim Metodları	Teorik	Uygulama
7	Türkistan, Orta Asya’da yer alan ve tarih boyunca pek çok medeniyete ev sahipliği yapmış geniş bir coğrafyadır. Bugünkü Kazakistan, Kırgızistan, Türkmenistan, Özbekistan, Tacikistan ve Uygur Özerk Bölgesi gibi bölgeleri kapsar. Türkistan bölgesindeki şehirler, tarihi İpek Yolu’nun önemli durakları olmuştur. Bu şehirlerden bazıları şunlardır: Semerkand (Özbekistan): Timur İmparatorluğu’nun başkenti, bilim ve kültür merkezi. Buhara (Özbekistan): Medreseleri ve İslam kültüründeki önemli yeriyle tanınır. Taşkent (Özbekistan): Bugün Orta Asya’nın en büyük şehirlerinden biri. Almatı (Kazakistan): Tarihi İpek Yolu üzerindeki önemli ticaret merkezi. Kaşgar (Uygur): Çin ile Orta Asya arasındaki ticaret yollarının kavşak noktası. Merv (Türkmenistan): Selçuklu Devleti’nin önemli başkentlerinden biri. Hocend (Tacikistan): Tarihi boyunca ticaretin ve kültürel etkileşimin merkezi olmuştur.Türkistan’da ticaret, göç ve askeri seferlerin temelini yollar oluşturmuştur. Bunlardan en önemlileri: İpek Yolu: Çin’den Avrupa’ya kadar uzanan ticaret yollarının ana güzergâhı. Step Yolları: Bozkır coğrafyasında Türk kavimlerinin göç ve ticaret için kullandığı yollar. Altın Yol: Orta Asya ile Hindistan arasındaki ticaret yollarını ifade eden güzergâh. Fergana Vadisi Yolları: Tarım ve ticaretin yoğun olduğu bu bölge, Orta Asya’daki medeniyetlerin beşiğidir. Türkistan’daki şehirler ve yollar, tarih boyunca bölgenin ekonomik, kültürel ve siyasi yapısını şekillendirmiştir. Bugün hâlâ Türkistan, tarihi mirasıyla önemini korumaktadır.	Bu dersin Laboratuvarı yoktur.	Bu hafta, ön okuma ve tartışma temelli öğretim yöntemi uygulanacaktır. Öğrencilerden, derse gelmeden önce önerilen kaynaklardan ilgili üniteleri okumaları beklenmektedir. Derste, okunan metinler üzerinden soru-cevap yöntemiyle konunun temel noktaları ele alınacak ve öğrenciler arasında yönlendirilmiş tartışmalar yapılacaktır. Böylece, öğrencilerin eleştirel düşünme becerileri geliştirilirken, konunun daha iyi anlaşılması sağlanacaktır.	Orta Asya’da yer alan ticaret ve göç yolları	Uygulama dersi değildir.

Sıra Hazırlık Bilgileri	Laboratuvar	Öğretim Metodları	Teorik	Uygulama
9 Bozkır devletleri, Orta Asya'nın geniş ve sert iklim koşullarına sahip bozkırlarında ortaya çıkmıştır. Bu coğrafya, göçebe yaşam tarzını zorunlu kılmış, halkın hareketli olmasını sağlamıştır. Ekonomi, hayvancılık ve ticarete dayanıyordu. Göçebe topluluklar hızlı hareket edebilmek için hafif silahlar ve atlı birlikler geliştirdi. Boylar, ailelerden oluşur ve devletler, boy birliklerinin birleşmesiyle kurulurdu. Bozkır devletleri genellikle federatif bir yapıya sahipti. Tanhu, Kağan veya Hakan gibi unvanlar taşıyan liderler yönetirdi. Devlet anlayışı kut inancı (hükümdarlığın tanrısal bir yetkiyle verildiği inancı) üzerine kuruluydu. İskitler (Saka Türkleri) (M.Ö. 8. yy – M.Ö. 3. yy) Hun İmparatorluğu (M.Ö. 220 – M.S. 216) Göktürk Kağanlığı (552 – 744) Uygur Kağanlığı (744 – 840) Bozkır devletleri, savaşçı yapıları ve hızlı hareket kabiliyetleri sayesinde geniş bölgeleri kontrol etmiştir. Göçebe yaşam tarzı, devletlerin uzun ömürlü olmasını zorlaştırsa da askeri ve kültürel açıdan büyük etkiler bırakmışlardır.	Bu dersin Laboratuvarı yoktur.	Bu hafta, ön okuma ve tartışma temelli öğretim yöntemi uygulanacaktır. Öğrencilerden, derse gelmeden önce önerilen kaynaklardan ilgili üniteleri okumaları beklenmektedir. Derste, okunan metinler üzerinden soru-cevap yöntemiyle konunun temel noktaları ele alınacak ve öğrenciler arasında yönlendirilmiş tartışmalar yapılacaktır. Böylece, öğrencilerin eleştirel düşünme becerileri geliştirilirken, konunun daha iyi anlaşılması sağlanacaktır.	Bozkır devletleri, sosyal ve ekonomik hayatı	Uygulama dersi değildir.

Sıra	Hazırlık Bilgileri	Öğretim			Uygulama
		Laboratuvar	Metodları	Teorik	
10	Hunlar, Orta Asya kökenli bir Türk boyudur. Çin kaynaklarında "Hiung-nu" olarak anılmışlardır. M.Ö. 3. yüzyılda Asya'da güçlenmeye başladılar. Asya Hun Devleti (M.Ö. 220 – M.S. 216) Bilinen ilk hükümdarı Teoman (M.Ö. 220-209) En güçlü hükümdar: Mete Han (M.Ö. 209-174) Mete Han, ordu sistemini onluk düzene göre kurdu. Çin ile savaşlar yapıldı ve Çin Seddi inşa edildi. İç karışıklıklar sonucu Asya Hunları zayıfladı ve dağıldı.	Bu dersin Laboratuvarı yoktur.	Bu hafta, ön okuma ve tartışma temelli öğretim yöntemi uygulanacaktır. Öğrencilerden, derse gelmeden önce önerilen kaynaklardan ilgili üniteleri okumaları beklenmektedir. Derste, okunan metinler üzerinden soru-cevap yöntemiyle konunun temel noktaları ele alınacak ve öğrenciler arasında yönlendirilmiş tartışmalar yapılacaktır. Böylece, öğrencilerin eleştirel düşünme becerileri geliştirilirken, konunun daha iyi anlaşılması sağlanacaktır.	Hunlar	Uygulama dersi değildir.

Sıra	Hazırlık Bilgileri	Laboratuvar	Öğretim Metodları	Teorik	Uygulama
11	Göktürkler, Orta Asya'da kurulan ilk Türk adını taşıyan devlettir (552-744). Aşina (Aşina) boyu tarafından kurulmuştur. Bumin Kağan, 552 yılında Avarlara karşı isyan edip Göktürk Kağanlığı'nı kurmuştur. Göktürk Kağanlığı'nın Yükselişi Bumin Kağan doğuda, kardeşi İstemi Yabgu batıda yönetimi üstlenmiştir. İpek Yolu hâkimiyeti için Sasani ve Bizans ile diplomatik ilişkiler kurulmuştur. En parlak dönemini Mukan Kağan (553-572) zamanında yaşamıştır. Birinci Göktürk Devleti'nin Yıkılışı İç karışıklıklar ve Çin entrikaları sonucu zayıflamıştır. 630 yılında Çin hâkimiyetine girmiştir. İkinci Göktürk (Kutluk) Devleti'nin Kuruluşu 682'de Kutluk Kağan (İlteriş Kağan) tarafından kuruldu. Devletin en güçlü dönemi Bilge Kağan, Kültigin ve Vezir Tonyukuk zamanında yaşandı. 744 yılında Uygurlar tarafından yıkılmıştır.	Bu dersin Laboratuvarı yoktur.	Bu hafta, ön okuma ve tartışma temelli öğretim yöntemi uygulanacaktır. Öğrencilerden, derse gelmeden önce önerilen kaynaklardan ilgili üniteleri okumaları beklenmektedir. Derste, okunan metinler üzerinden soru-cevap yöntemiyle konunun temel noktaları ele alınacak ve öğrenciler arasında yönlendirilmiş tartışmalar yapılacaktır. Böylece, öğrencilerin eleştirel düşünme becerileri geliştirilirken, konunun daha iyi anlaşılması sağlanacaktır.	Göktürkler	Uygulama dersi değildir.

Sıra	Hazırlık Bilgileri	Laboratuvar	Öğretim	Teorik	Uygulama
			Metodları		
12	Uygurlar Uygur kelimesinin anlamı ve kökeni Uygur Türklerinin Orta Asya'daki tarihsel önemi Uygurların kökeni ve erken dönem yerleşim alanları Uygur Devletinin Kuruluşu ve İlk Dönemler Uygurların, Türk ve Çin uygarlıkları ile ilişkileri Uygur Kağanlığı'nın kuruluşu (744-840) Başkent: Ordu-Balık Uygur Kağanlığı'nın siyasi yapısı ve yönetim biçimi Uygurların Maniheizm ve Budizm ile Tanışması Uygurların dini inançları Maniheizm'in kabulü ve etkisi Budizm'in Uygurlar üzerindeki etkisi Uygur yazısı ve kültürel gelişmeler Uygur Kağanlığı'nın Çöküşü ve Göçler 840'taki Uygur Kağanlığı'nın yıkılması Uygurların Orta Asya'dan Batı'ya göçleri Uygurların Doğu Türkistan'a yerleşmesi anlatılacaktır.	Bu dersin Laboratuvarı yoktur.	Bu hafta, ön okuma ve tartışma temelli öğretim yöntemi uygulanacaktır. Öğrencilerden, derse gelmeden önce önerilen kaynaklardan ilgili üniteleri okumaları beklenmektedir. Derste, okunan metinler üzerinden soru-cevap yöntemiyle konunun temel noktaları ele alınacak ve öğrenciler arasında yönlendirilmiş tartışmalar yapılacaktır. Böylece, öğrencilerin eleştirel düşünme becerileri geliştirilirken, konunun daha iyi anlaşılması sağlanacaktır.	Uygurlar	Uygulama dersi değildir.

Sıra	Hazırlık Bilgileri	Laboratuvar	Öğretim	Teorik	Uygulama
			Metodları		
13	Kırgızlar, Orta Asya'nın yerli halklarından biridir. Kırgız adı, Türkçe'de "kır" (on) ve "gız" (genç, erkek) kelimelerinden türemiştir ve "onlar on gençten oluşan" anlamına gelir. Tarih boyunca, Kırgızlar, Göktürkler, Uygurlar, Karahanlılar gibi pek çok Türk devletinin parçası olmuştur. Kırgızistan, Orta Asya'da, batıda Kazakistan, doğuda Çin, güneyde Tacikistan ve güneydoğuda Özbekistan ile kara sınırına sahip bir ülkedir. Kırgızistan, dağlık bir ülke olup, Tian Shan dağları ile çevrilidir. Ülkenin yüzde 90'ı dağlarla kaplıdır. Kırgızlar, tarihsel olarak göçebe bir yaşam sürmüş ve hayvancılıkla uğraşmışlardır. At, Kırgız kültürünün önemli bir sembolüdür. Kırgızlar, Kırgızca adlı Türk dilini konuşurlar. Kırgızca, Türk dili ailesine ait olup, Kiril alfabesi ile yazılmaktadır. Kırgız edebiyatı, ağırlıklı olarak sözlü geleneklere dayanır. En ünlü eserlerinden biri, 11. yüzyılda yazılmış "Manas Destanı"dır. Bu destan, Kırgız halkının kahramanlık hikâyelerini anlatır. Kırgızlar, tarihsel olarak Tengricilik (gök tanrı inancı) gibi yerel dini inançlarla da bağlantılıdır. Kırgızların geleneksel kıyafetleri, coğrafi koşullara ve göçebe yaşam tarzına uygun olarak tasarlanmıştır. Kadınlar genellikle el işlemleriyle süslenmiş uzun etekler ve başlıklar giyer, erkekler ise tunik ve pantolon giyerler.	Bu dersin Laboratuvarı yoktur.	Bu hafta, ön okuma ve tartışma temelli öğretim yöntemi uygulanacaktır. Öğrencilerden, derse gelmeden önce önerilen kaynaklardan ilgili üniteleri okumaları beklenmektedir. Derste, okunan metinler üzerinden soru-cevap yöntemiyle konunun temel noktaları ele alınacak ve öğrenciler arasında yönlendirilmiş tartışmalar yapılacaktır. Böylece, öğrencilerin eleştirel düşünme becerileri geliştirilirken, konunun daha iyi anlaşılması sağlanacaktır.	Kırgızlar,	Uygulama dersi değildir.

Sıra Hazırlık Bilgileri	Laboratuvar	Öğretim Metodları	Teorik	Uygulama
14 Türgişler, Türk halkları arasında Orta Asya'nın batı bölgelerinde yaşamış bir boydur. Adları, "Türk" kelimesinin türevi olarak kabul edilir ve "Türk boylarından" olduklarına inanılır. Türgişler, M.S. 7. yüzyılın ortalarında, Batı Türk Kağanlığı'nın zayıfladığı dönemde Orta Asya'da bağımsızlıklarını ilan etmişlerdir. Türgiş Kağanlığı, 8. yüzyılda güçlü bir Türk devleti olarak öne çıkmıştır. Türgişler, Araplarla çeşitli askeri çatışmalara girmişlerdir, ancak zamanla İslam kültürünün etkisi altına girmişlerdir. Türgiş Kağanlığı, 8. yüzyılın sonlarına doğru, Araplar ve diğer Orta Asya halklarının baskıları nedeniyle zayıflamaya başlamıştır. Bu dönemde, Türgişler Orta Asya'daki siyasi dengeyi kaybetmiş ve nihayetinde 8. yüzyılın sonlarına doğru, Uygurlar tarafından yıkılmışlardır. Oguzlar, Orta Asya'da yaşayan Türk boylarından biridir. Tarihsel olarak, Türklerin ilk büyük göç hareketlerinden önce, Orta Asya'nın çeşitli bölgelerinde varlık gösterdiler. Oguz Kağan Destanı: Oguzlar, Oguz Kağan'ın etrafında birleşmiş ve bu destan, Oguzlar'ın kültürel mirası için önemli bir kaynak olmuştur. 10. ve 11. yüzyıllarda, Oguzlar, Orta Asya'dan batıya doğru göç ederek, özellikle Selçuklu Devleti'nin kuruluşunda ve Osmanlı İmparatorluğu'nun yükselmesinde büyük rol oynamışlardır. Oguzlar, boylar halinde yaşamışlardır. Bunlar arasında Alka, Begdili, Çavuldur, Döğer, Karkın, Bayat gibi önemli boylar yer alır. Her boy, kendi bayrağı ve kültürel özellikleriyle öne çıkmıştır. Oguz boyları, genellikle bir liderin etrafında birleşmiş ve göçebe hayata adapte olmuşlardır. Oguzlar, göçebe hayat tarzını benimsemişlerdir. Hayvancılık, özellikle koyun ve at yetiştiriciliği, onların geçim kaynağını oluşturuyordu. Dil ve Edebiyat: Oguz Türkçesi, daha sonra Osmanlı Türkçesinin temelini atmış ve büyük bir edebi miras bırakmıştır. Dede Korkut Hikayeleri bu dönemin en önemli edebi örneklerinden biridir. Oguzlar, 9. yüzyılda İslamiyet'i kabul etmeye başlamışlardır. İslamiyet, onların toplumsal yapısını ve kültürünü derinden etkilemiştir. Selçuklu ve Osmanlı İmparatorlukları: Oguzlar, Selçuklu ve Osmanlı İmparatorlukları'nın temelini atmışlardır. Bu iki büyük imparatorluk, Oguzların kültürel mirası üzerinde şekillenmiştir.	Bu dersin Laboratuvarı yoktur.	Bu hafta, ön okuma ve tartışma temelli öğretim yöntemi uygulanacaktır. Öğrencilerden, derse gelmeden önce önerilen kaynaklardan ilgili üniteleri okumaları beklenmektedir. Derste, okunan metinler üzerinden soru-cevap yöntemiyle konunun temel noktaları ele alınacak ve öğrenciler arasında yönlendirilmiş tartışmalar yapılacaktır. Böylece, öğrencilerin eleştirel düşünme becerileri geliştirilirken, konunun daha iyi anlaşılması sağlanacaktır.	Türgişler, Oguzlar	Uygulama dersi değildir.
15 Doğu Avrupa'da Türk Devletleri ve Boyları Türkler, Orta Asya'nın çeşitli bölgelerinden göç ederek Doğu Avrupa'ya ulaşmışlardır. Göçler, farklı dönemlerde çeşitli sebeplerle olmuştur. Kıpçaklar Oğuzlar: Hun İmparatorluğu (MÖ 220 - MS 469): İlk Türk devletlerinden biridir. Hunlar, Orta Asya'dan göç ederek Avrupa'ya ulaşmışlardır ve Batı Roma İmparatorluğu'na karşı büyük bir tehdit oluşturmuşlardır. Ünlü hükümdarları Atilla, Avrupa'da geniş bir alanda egemenlik kurmuş, Batı Roma İmparatorluğu'nu ciddi şekilde sarsmıştır. Avarlar (6. yüzyıl - 9. yüzyıl): Avarlar, Orta Asya kökenli bir Türk kavmidir ve Avrupa'ya göç ettikten sonra Batı Avrupa'da, özellikle Doğu Avrupa'da güçlü bir devlet kurmuşlardır. Avarlar, Bizans'a karşı savaşmış ve Karpatlar'a kadar egemenlik kurmuşlardır. Kumanlar (12. yüzyıl - 14. yüzyıl): Kumanlar, Doğu Avrupa'da özellikle Rusya, Polonya ve Macaristan'a yerleşmişlerdir. Kumanlar, Orta Avrupa'da yerel hükümetler ve krallıklarla etkileşimde bulunmuşlardır. Askeri Etkiler: Türkler, Doğu Avrupa'da genellikle güçlü askerî yetenekleriyle tanınmışlardır. Doğu Avrupa'da Türk boylarının ve devletlerinin etkisi, bölgenin tarihi, kültürel ve sosyal yapısının şekillenmesinde büyük rol oynamıştır. Türkler, bu bölgede önemli askeri ve kültürel izler bırakmış ve zamanla bölge halklarının kültürüne karışmışlardır. Bu ders, Doğu Avrupa'daki Türk devletlerinin ve boylarının tarihsel etkisini anlamayı sağlayacaktır.	Bu dersin Laboratuvarı yoktur.	Bu hafta, ön okuma ve tartışma temelli öğretim yöntemi uygulanacaktır. Öğrencilerden, derse gelmeden önce önerilen kaynaklardan ilgili üniteleri okumaları beklenmektedir. Derste, okunan metinler üzerinden soru-cevap yöntemiyle konunun temel noktaları ele alınacak ve öğrenciler arasında yönlendirilmiş tartışmalar yapılacaktır. Böylece, öğrencilerin eleştirel düşünme becerileri	Doğu Avrupa'da Türk Devletleri ve Boyları	Bu derste uygulama yoktur

Sıra Hazırlık Bilgileri**Laboratuvar****Öğretim****Metodları****Teorik****Uygulama**

Bu hafta, ön
Okuma ve
tartışma temelli
öğretim
yöntemi
uygulanacaktır.
Öğrencilerden,
derse gelmeden
önce önerilen
kaynaklardan
ilgili üniteleri
okumaları
beklenmektedir.
Derste, okunan
metinler
üzerinden soru-
cevap
yöntemiyle
konunun temel
noktaları ele
alınacak ve
öğrenciler
arasında
yönlendirilmiş
tartışmalar
yapılacaktır.
Böylece,
öğrencilerin
eleştirel
düşünme
becerileri
geliştirilirken,
konunun daha
iyi anlaşılması
sağlanacaktır.

16

Final Sınavı

Tarih Ana Bilim Dalı / TARİH (YÜKSEK LİSANS - TEZLİ) X Öğrenme Çıktısı İlişkisi

	P.Ç. 1	P.Ç. 2	P.Ç. 3	P.Ç. 4	P.Ç. 5	P.Ç. 6	P.Ç. 7	P.Ç. 8	P.Ç. 9	P.Ç. 10	P.Ç. 11	P.Ç. 12	P.Ç. 13
Ö.Ç. 1													
Ö.Ç. 2													
Ö.Ç. 3													

Tablo :

- P.Ç. 1 :** Tarihe ait olay ve olguları uzmanlık düzeyinde bilimsel yöntem ve teknikler yardımıyla kavramsallaştırır.
- P.Ç. 2 :** Araştırma süreçlerinde disiplinler arası yaklaşımları kavrar ve kullanır.
- P.Ç. 3 :** Edindiği uzmanlık düzeyindeki bilgileri tanımlayabilir, eleştirel bir yaklaşımla değerlendirir ve analiz eder.
- P.Ç. 4 :** Tarihsel verilere ulaşır, yorumlar, güvenilirliğini ve geçerliliğini değerlendirir.
- P.Ç. 5 :** Çalışmalarında ulusal ve evrensel değerleri önemser ve özümser.
- P.Ç. 6 :** Tarih alanındaki bir konuya uygun materyal geliştirir, farklı metotlarla bilimsel bir yayın haline getirir.
- P.Ç. 7 :** Yaşam boyu öğrenme süreçlerini geliştirir.
- P.Ç. 8 :** Sorumluluğu altındaki birey veya grupların öğrenme süreçlerini yönlendirir.
- P.Ç. 9 :** Sosyal sorumluluk bilinciyle mesleki proje ve etkinlikleri uzmanlık düzeyinde planlar ve uygular.
- P.Ç. 10 :** Tarih alanının gerektirdiği yabancı dili Avrupa Dil Portföyü B2 Genel düzeyinde kullanarak sözlü ve yazılı iletişim kurar.
- P.Ç. 11 :** Bilişim ve iletişim teknolojilerini kullanır ve bu alandaki gelişmeleri takip ederek kendini yeniler.
- P.Ç. 12 :** Demokrasi, insan hakları, bilimsel ve mesleki değerlere uygun ahlaki davranış kalıpları geliştirir.
- P.Ç. 13 :** Bu programdan edindiği donanım ile doktora programını sürdürür.
- Ö.Ç. 1 :** Türk dünyasının coğrafyasının önemini açıklayabilir.
- Ö.Ç. 2 :** Türklerin anayurdunun coğrafyasını açıklayabilir.
- Ö.Ç. 3 :** Tarih ve coğrafya arasındaki ilişkiyi açıklayabilir.